

ДИТЯЧІ НЕВРОЗИ

ДИТЯЧІ НЕВРОЗИ (від грец. Neuron – жила, нерв) – група функціональних розладів вищої нервової діяльності, які виникають внаслідок дії занадто сильних або тривалих психотравмуючих факторів у ранньому віці. У медицині неврозами називається група захворювань нервової системи, клінічними формами яких є істеричний невроз, неврастенія та невроз нав'язливих станів. Неврози можуть виникнути у людей з будь-яким типом нервової системи, однак більшу вразливість мають особи зі слабким типом нервової системи. У дитячому віці **Д.н.** доволі часто виникають на ґрунті ослабленої нервової системи та як наслідок травми черепа дитини при пологах, інтоксикації, інфекції, захворювання батьків (хронічний алкоголізм, психічні хвороби, туберкульоз та ін.). Виявляються **Д.н.** у ряді психічних розладів: неврівноваженість, страхи, нав'язливі стани.

Вперше і найповніше розглянув психогенез **Д.н.** В.М.М'ясищев, пояснюючи їх виникнення протиріччями між бажаннями особистості та реальністю дійсності. Вивченням **Д.н.** ґрунтовно займався О.Захаров, на думку якого поштовхом до їх виникнення є такі активні психотравмуючі впливи: порушення взаємин в системі „мати – дитина” на першому році життя; гострі соматичні захворювання у період формування емоції страху; блокування потреби дитини у активності; надмірна „сліпа” любов та турбота сім'ї, що формує у дитини відчуття вразливості, слабкості, беззахисності перед докільцям; пед. занедбаність та неправильні пед. впливи; домінування у сім'ї матері з тривожними рисами характеру; емоційне потрясіння при зіткненні штучно ізольованої від природи дитини з її представниками (птахи, домашні тварини, комахи); психічна травма при спостереженні неадекватної, жахливої поведінки сторонніх чи рідних дорослих; загроза благополуччю сім'ї; порушення адаптації серед однолітків, що пов'язано з наявністю психофізичного дефекту (повнота, зріст, особливості зовнішності).

У деяких дітей, що виховуються егоцентрично, **Д.н.** мають істеричний характер. Є. Осипова, характеризує *істеричний невроз* як такий, що супроводжується „бурями рухів”: дитина падає, б’ється об підлогу, вигинається, робить плавальні рухи, вимагаючи від дорослих виконання її бажання. Істеричні реакції дітей можуть мати й ін. прояви: гіперкінези, блювота, порушення ковтання, дихання, кашель тощо. У дитини нерідко формується завищена самооцінка, яка з 3-7 років заперечується реальністю. Дитині, яка страждає істеричним неврозом, не байдуже, що про неї думають оточуючі, оскільки це забезпечує її потребу у визнанні, престижі, максимальному статусі в структурі між особистісних сімейних взаємин. Тому для дошкільника з істеричним неврозом сім’я - поле битви.

У дітей дошкільного віку **Д.н.** набувають характеру мононеврозів (переважання розладів однієї системи органів): порушення сну, втрата апетиту, порушення мовлення (заїкання, мутизм - відсутність мовлення при можливості випадкового промовляння слів чи фраз), *страхи*. Діти в своєму розвитку долають різні страхи, які в дошкільному віці мають спільність: страх відділення від матері, страх усього нового, невідомого, страх перед тваринами, страх темноти, у 7-8 р. – страх смерті. Цей факт слугує переконливим доказом закономірностей психічного розвитку, коли структури, що дозрівають під впливом соціальних факторів, стають основою для однакових страхів. Наскільки той чи ін. страх виражений, залежить від індивідуальних особливостей психічного розвитку та конкретних соціальних умов, в яких формується особистість. У дітей, що позбавлені широких контактів з однолітками, більша вірогідність виникнення страху самотності, темноти, страшних снів, потвор. Частіше такі страхи з’являються у єдиної в сім’ї дитини. Недостатня рухлива діяльність спричинює дитячу тривогу, брак емоційно насичених, бурхливих ігор збіднює емоційне життя, заважає адекватній емоційній реакції на стресові, конфліктні ситуації, призводить до ранньої односторонньої інтелектуалізації психіки (комп’ютерні ігри, ранне читання). При несвоечасній діагностиці страхи можуть розростися до рівня

стійких рис характеру. Покладаючись на природні дитячі види діяльності можна позбутися страхів через їх малювання, гру, де діти самі будують, видозмінюють, руйнують життєві колізії, що породжують страх.

Дитячі страхи інколи сягають ступеню невротичного симптому в рамках неврозу *нав'язливих станів*, що порушує загальну життєдіяльність організму дитини. Невроз нав'язливих страхів найчастіше виникає у віці 3-8 років, коли вже склалася і закріпилася система неправильного виховання. На перших етапах виникнення і розвитку нав'язливих страхів їх можна ліквідувати шляхом психотерапевтичного та медикаментозного лікування. При правильному лікуванні **Д.н.** з неослабленою нервовою системою можливе швидке одужання. За неблагополучних умов **Д.н.** можуть набути затяжного характеру і призвести до патологічного розвитку дитини.

Попередження **Д.н.** полягає в укріпленні соматичного стану дитини, створенні оптимального режиму життєдіяльності, виважених педагогічних впливах, які ґрунтується на особистісно орієнтованому підході.

Література

1. Захаров А.И. Как преодолеть страхи у детей. - М.: Педагогика, 1986. - 112 с.
2. Захаров А.И. Неврозы у детей и психотерапия. - СПб.: СОЮЗ, 1998. - 336 с.
3. Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.М. Основи дитячої патопсихології: Навч. посібник. - К.: Перун, 1996. - 464 с.